

tic i tan bregat en arabística, i en totes les qüestions de València aràbiga, la que m'empenyà a escorcollar més per la banda de l'àrab, i m'obligà encara a insistir-hi. En abstracte, l'estructura del mot *manuel* es presta a cercar-hi àrab: l'arrel àr. *nul'* existeix significat 'donar', 'rebre'—(dare, adipisci) (*RMa.* 330.5,230); i un 'nomen instrumenti' amb *ma-* inicial sol existir en tals arrels: per tant era natural que Ribera es posés a rumiar, i hi tornés i tornés, pensant que havia d'existir un mot així en àrab; i que expliqués un NL d'una zona on la toponímia major fou quasi tota creada, o transmesa, pels moros.

Però ¿seria de forma *manūal* (o *manūāil*) o bé de forma *manāil*? aquí ja hi ha un dubte, car les dues coses són possibles en principi.

Els substantius que es compromen bé en aquesta arrel són: *naḡl* 'salari, sou' (en el siriaí Payne Smith); *naḡl* o *naulī*, nom d'un drap o teixit, en algunes fonts egípcies (Lane, *Descr.*; Beqrī: Dozy, *Supl.* II, 739); un plural *naḡāl* «bienveillance», «les dernières faveurs d'une femme» *ibid*; allà també; i el nostre *RMa.* el dona també amb llurs variacions fonètiques: *nail*, *nā'il* s.v. *adipisci* i *dare*. Tot això sense *ma-*; amb *m-* també hi ha quelcom (no en Dozy; sí en *RMa.*, però en forma diferent, i aquesta és sense el *-u-*: *manāil* o *munīl* (s.v. *adipisci*, 232.3).

Recercant-ho més, ens acostem ja un poc a la forma que ens convindria: *munāḡala*, en el dicc. algerià de Beaussier; i en *RMa.* un subst. derivat de l'arrel *nḡl* 'dare', però només en l'índex llatí del *RMa.* (196b5f.), i no en la part principal i ben treballada que és la 2a. part, àrabo-llatina: seria, doncs, cosa rara, de lèxics. Si no ens desanímem li trobarem una confirmació —ben imperfecta— en els *Beiträge* de Kremer, d'on ho recull Fagnan: lexicògrafs que aporten alguns complements al Dozy: *menāla*, en plural *menalāt* 'cadeaux, présents', o sigui també sense el *u*.

En fi, la forma *manūal* que ens interessaria, està realment documentada, si bé només en els lèxics del Djauhari i del Firuzabadi (segons Freytag) però en el sentit —ben heterogeni i inconciliable— de 'teler, l'aparell del teixidor'.³

Un altre que ens podria interessar és *naḡl* «machine» en l'egípcia Maqrizi 1441, i avui en l'algerià Hélot.... ¿Suposariem, doncs, que es pogués aplicar a algun enginy per aixecar l'aigua en la séquia de L'Énova? Si això constés per a una forma *manūal*, bé, però fóra molta suposició, i per a això l'acc. 'teler' no dona cap base.

Amb aquest *munāḡala manāla*, *manūal* hem arribat a acostar-nos al màxim al significat suposat per Ribera-Oliver; ben imperfectament, tant en la forma com pel significat. Cavil·lem, donats els jaients exòtics i hàbits lexicals de l'àrab vulgar d'Espanya, si va existir tanmateix el mot amb un altre sentit derivat

del de 'donar, rebre, atorgar', propi de l'arrel, quelcom que Ribera en les seves lectures d'àr. ho hauria pogut trobar en una acc. com 'lloc on els turons deixen sortir les aigües'? No ho nego rotundament. Però aquí escau dir com el *Don Juan* de Tirso de Molina: «tan largo me lo fiáis...». És molt més raonable l'escepticisme... no sense deplorar que Ribera no ens vagi donar cap indici per comprovar cosa tan hipotètica. Resta la sospita d'un mer tempteig, creat per una insistència obsessiva, observant la situació del lloc,⁴ i com un moviment d'estranyesa davant l'aplicació del nom de sant cristià.⁵

Cal, doncs, declarar molt més ben fundada l'etimologia (A) de *Manuel*, com NP.

C) No ens dolgui, però, haver assajat les vies aràbigues i fet tants esforços. En el terme de Morvedre, trobo una pda. *Els Telers* (xxx, 29.17). Doncs tanmateix com el *manūal* «jugum textoris» del Freytag (supra)? Potser atribuïnt-li un sentit simbòlic de 'màquina' en abstracte o en particular 'màquina d'eivar aigua'? Mera i rebuscada hipòtesi.

Madoz recull una dita local que la séquia de L'Énova fou construïda amb despeses d'un morisc de Manuel. No crec que això tingui més realitat que la d'haver ajudat a Ribera a pensar en un arabisme. Es diria *Manuel* el moro? Però el fet és que no hi ha res d'això en les fonts antroponímiques de l'àrab. Res en *GGAG*, res d'una arrel *nḡl* en Hess ni Littmann. El que porten aquests és només *Menāḡar* (Hess, p. 51) i *Menāḡar* (Littmann, p. 8), pròpiament 'florit, florid' de l'arrel *nḡr*: A la mateixa arrel Dozy cita *menḡar* «souponirail, ouverture pour aérer un souterrain» (Boqtor), «longue perche ou porteur de lampes» (Lane, a Egipte, II, 736b). Com que els moriscos confonien *r* amb *l*, el fet de ser amb *r* no seria obstacle insuperable, però ni *Menawir* seria bona base fonètica per al nom del moro somiat, ni tampoc *Manwar* «souponirail» s'hi ajustaria prou en forma ni en sentit ('respirall de séquia subterrània?').⁶

Acabarem indicant uns *PARÒNIMS*, (no fos que encara poguessin induir a alguna altra pista).

1) La Foia *Manuā* a La Font de la Figuera (xxxii, 91). Si realment és cap a on el Barranc del *Caicó* desemboca en el *Riu Sec*, com em semblà entendre, i sobretot si allà hi hagués un poc d'estretor de congest, podríem pensar si aporta alguna confirmació a la hipòtesi Ribera; ni en aquest sentit no hi ajudaria gaire, i menys tenint-ne antecedents tan poc precisos. Però és més natural creure que és un altre cas del NP cristià *Manuel*, com els de les notes 2, 3 i 5.

2) A Bicorp una important partida i riuat *Mengual*, sector del gran barranc de Bicorp (veg. la nota de Gulsoy i meva sobre l'etim. cèlt. de *Bicorp* en *Col.Prerr.Salm.* 1974, 199). Havent-hi moltes recolzades en aquest riuat ¿seria un altre suport de l'hipotètic *menūel* de Ribera? Flac suport en tot cas, topo-